

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА

ДЗЯДИКЕВИЧ Ю.В. д.т.н., професор

ГЕВКО Б.Р., к.е.н.

ГРАДОВИЙ В.В., аспірант

Тернопільський національний економічний університет, м. Тернопіль

Впровадження в аграрному секторі України новітніх технологій зумовлено зниженням родючості земель, зростанням ерозійних процесів, розширення площ деградованих і забруднених земель. Землекористування в Україні на сьогоднішній день здійснюється з порушенням структури посівів, і як наслідок спостерігається виснаження ґрунтів, розвиваються ерозійні процеси, погіршується якісний стан сільськогосподарських угідь.

У сучасних умовах аграрії використовують інноваційні ресурсозберігаючі технології обробітку ґрунту, які сприяють підвищенню ефективності виробництва та вимог щодо відновлення довкілля [1]. Досвід країн ЄС свідчить про те, що ефективним є застосування технології зберігаючого землеробства. Вона передбачає покращення якості ґрунтів і відновлення їхньої структури та вмісту гумусу, запобігання виникненню ерозійних процесів, нормалізує водний і повітряний режими та поліпшує екологічне середовище.

Застосування у землеробстві інноваційних ресурсозберігаючих технологій зупиняє деградацію земель, відтворює родючість ґрунту, забезпечує охорону земель і раціональне їх використання та покращує екологічний стан довкілля. Водночас спостерігається підвищення економічної ефективності аграрного виробництва та врожайності сільськогосподарських культур [2]. Новітні технології забезпечують конкурентоспроможність сільгосппродукції та стабільність її виробництва. Інноваційна ресурсозберігаюча технологія охоплює: точне землеробство, органічне землеробство, нульову та мінімальну технології.

Технологія точного землеробства забезпечує одержання із земельної ділянки найбільшої кількості дешевої та якісної продукції, не порушуючи при цьому норм екологічної безпеки. Дана технологія передбачає дозоване внесення насіння, добрив і води в ґрунт.

У США точність проведення польових робіт контролюється за допомогою супутника. Така технологія гарантує економію трудових ресурсів, енергетичних, управлінських і матеріальних витрат, а також підвищує врожайність сільгоспкультур і ефективність виробництва [3].

Точне землеробство забезпечується системою глобального позиціонування GPS, знімками зі супутників, електронними картами земель і обліку площ, системами нагляду за посівами: агротехніка оснащена комп'ютерами та сучасними приладами. На підставі використання спеціального програмного забезпечення здійснюється аналіз і розробка рекомендацій щодо проведення наступного польового сезону [4].

Органічне землеробство – це система екологічного менеджменту сільськогосподарського виробництва. Вона підтримує та поліпшує біорізноманіття, біологічні цикли та біологічну активність ґрунтів.

Органічне виробництво – це практична реалізація загальної концепції екологічно й соціально збалансованого розвитку. При реалізації в сільськогосподарському виробництві технології органічного землеробства не використовуються ГМО, антибіотики, агрохімікати та мінеральні добрива. Це сприяє зростанню біологічної активності у ґрунті, відновленню балансу поживних речовин і приросту гумусу і як наслідок, спостерігається підвищення врожайності сільськогосподарських культур.

Мінімальна та нульова технології передбачають відмову від механічного обробітку ґрунту. З огляду на це, застосовуються сівозміни, що покращують родючість ґрунту та використовується насіння вищих репродукцій, які чутливі до нових технологій.

Відомо, що оранка плугом завдає значної шкоди мікрофлорі ґрунту і призводить до деградації родючого шару. Крім цього, під час обертання пласту ґрунту руйнується його структура, капіляри та порожнини. Мінімальне втручання людини в його природні структури сприяє біологічним процесам у верхніх шарах ґрунтового покриву, тим самим захищаючи його від деградаційних процесів і підвищує родючість ґрунту. Мінімальний обробіток ґрунту проводять на глибину 3–7 см (глибина загорання насіння), створюючи комфортні умови для росту та розвитку рослин.

Національна безпека країни вимагає розв'язання низки проблем, а саме: охорони земель, збереження та відтворення родючості ґрунтів і раціоналізації й екологізації аграрного землекористування.

Для успішного землекористування необхідно економічно заохотити власників землі та землекористувачів до самостійного проведення заходів, які передбачають раціональне використання й охорону земель.

Застосування економічних інструментів регулювання земельних відносин сприятиме фінансовій відповідальності землекористувачів, самодостатності регіонів і наблизить вітчизняних аграріїв до збалансованого та високопродуктивного сільськогосподарського виробництва.

Землевласники та землекористувачі зобов'язані ефективно використовувати землю, підвищувати родючість ґрунтів і застосовувати природоохоронні заходи та не допускати погіршення екологічної обстановки в результаті господарської діяльності [5].

На думку автора роботи [6], раціональним є таке землекористування, яке дає змогу передбачити результати виробничої діяльності на землі, не допускаючи зниження самовідновлення потенціалу ґрунтового покриву, забезпечуючи максимально ефективне використання земельно-ресурсного потенціалу із поєднанням економічної вигоди з вимогами екологічної безпеки.

Продукція сільськогосподарського виробництва не є конкурентоспроможною на світовому ринку, а попит має в основному сировина (зерно, соняшник, ріпак, кукурудза).

Перед Україною стоїть досить складне завдання – знизити до 2030 року енергомісткість національного продукту до середньосвітового рівня, а також впровадити переробку сировини.

Важливим напрямком є впровадження енергоефективних технологій та засобів для зниження залежності держави від зовнішніх постачальників енергоресурсів.

Певні напрацювання стосовно енергозбереження та забезпечення енергоефективності у виробничих процесах викладено в працях [7, 8].

На підставі аналізу літературних джерел та власних розробок можна запропонувати такі основні напрями підвищення ефективності роботи підприємств аграрної сфери:

- застосування для виробничих процесів агропромислового виробництва високоенергетичного, екологічно чистого та дешевого біопалива на основі біодизеля і біоетанолу;

- перспективним напрямом, який забезпечує підвищення ефективність сільськогосподарського виробництва, є застосування поновлюваних джерел енергії, оскільки вони мають низку переваг порівняно з традиційними енергоносіями.

- розвиток біоенергетики в Україні та поширення використання біопалива в сільському господарстві безсумнівно буде сприяти стабільному та гарантованому забезпеченню сільгоспвиробників первинними та кінцевими енергоресурсами, що зумовлює здешевлення виробничих процесів.

Використана література

1. Брошак І.С. Моніторинг ґрунтів, шляхи покращення родючості та екологічної безпеки земель тернопільської області: монографія / І.С.Брошак, Р.Б.Гевко, С.С.Никеруй А.О.Вітровий, Б.І.Оринник, В.Ф.Скаржинський. – Тернопіль: Видавн.-поліграф. центр. “Економічна думка”, 2013. – 160 с.

2. Дзядикевич Ю.В. Економіка довкілля і природних ресурсів: монографія / Ю.В. Дзядикевич, Б.О. Язлюк, Р.Б. Гевко та ін.- Тернопіль: Астон, 2016.- 392 с.

3. Андреева Н. Сельское хозяйство западных стран на постиндустриальном этапе развития / Н. Андреева // МЭ и МО.–2009.– №7.– С.91–96.

4. Ганначенко С.Л. Інноваційні ресурсозберігаючі технології в землеробстві / С.Л. Ганначенко // Економіка АПК. –2012. –№1.–С.99 –103.

5. Формування та функціонування ринку агропромислової продукції. Практичний посібник. За ред. П.Т. Саблука. – К.: ІАЕ., 2000. –17с.

6. Паленичак О.В. Раціональне землекористування в умовах збалансованого розвитку агропромислового виробництва / О.В. Паленичак // Економіка АПК. –2012. –№2.–С.27 –33.

7. Дзядикевич Ю.В., Гевко Р.Б., Буряк М.В., Розум Р.І. Енергетичний менеджмент. Підручник.- Тернопіль: Підручники. 2014.- 336с.

8. Ключко В.М. Шляхи підвищення ефективності АПК України / В.М. Ключко // Економіка АПК. –2013. –№1.–С.45 –48.